

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 35.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 oyri, á forsiðuni, 20 oyri, á 3. og 4. síðu. Við stórrí lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 30. august 1932.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður bilagt á posthúsinum, brævasvarstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

6. árg.

Brúksfeløg.

Hitt fyrsta brúksfelagið var stovnað í Englandi í árinum 1844. Tað vóru fátekir vevarar, sum her gjørdu eina roynd at fáa neyðsynjarvornar óðrari, enn teir máttu keypa tær hjá handilsmanninum. Har var tað tá, sum tað nú er her á landi — arbeiðisvevarin var handilsmaðurin. Eins og enn er tilfelli heima hjá okkum, roknaði hann sær ikki minsta vinningin við vorusoluna.

Tað er ein royndur lutur — tessverri — at nýggjar «idér» mola hørdum korum. Teir, ið hava sitið við valdinum, leggja allar árar umboð fyrri at niðurrógva hitt nýggja, ið gongur teimum ímóti. Teirri fyrstu royndini hjá teim ensku vevurum gekkst heldur ikki væl. Yvirmaktin var ov stór, teir fáteku vevurarnir ov lítið mentir. Men brúksfelagstankin, ið miðar ímóti at ganga uttan um millumhandlaravinningin og at fáa vorurnar beinleiðis frá framleiðslustøðunum til brúkarin, var tó mentur at liva. Nú eru brúksfeløg kring um allt England og umseta yvir 18 milliónir sterling pund, ella um 324 milliónir krónur. Tað eru ikki smáskillingar, ið hin enski arbeiðarin hevur spart við at ganga saman í brúksfeløg. Í tí viðfangi, hetta verður ásannað, kann brúkarin her á landi, særliga arbeiðismaðurin og fiskarin, ikki lata vera at sulta: Hvussu nógv hava vit gjøgnum tíðirnar ikki latið ov nógv fyrri vorurnar hjá keypmanninum!

Frá Englandi hevur brúksfelagsrørslan breitt seg um allan heim. Særliga sterkar rotur hevur hon sett í Norðurlöndum: Danmark, Svíaríki og Noregi. Í Íslandi hevur brúksfelags- og samvinnutankin eisini í teim síðstu árunum haft ógvuliga stóra framgongd. Sum dómur um, hvussu stórliga brúksfelagsrørslan hevur sigrað í Norðurlöndum, kann nevast, at hin samlaða umsetingin hjá meginfelaginum í Danmark nú er um 150 milliónir krónur. Í hvørjum av löndunum Danmark, Noregi og Svíaríki hava tey smærri feløgin tikið seg saman í eitt meginfeløg. Hesi meginfeløg hava í hondum at gera innkeyp í stórum á framleiðslustøðunum. Við at keypa í stórum fæst, sum kunnugt, vorurnar nógv óðrari, enn um keypt verður lítill vorunøgd isenn. Umframt at keypa biligastu bestu vorur hava feløgin sjálf stóra framleiðslu av ym-

iskum vorum. Hetta gevur arbeiði til íbúgvamannar og stuðlar og styrkir soleiðis landsins fjøggarligu umstøðu. Farandi hesa leið nækast arbeiðarin sínum stóra máli: at verða sín egin arbeiðisgevari. Hetta er hin óbeinvegis leiðin til at veruliggjara socialismuna. Eru tí javnaðarmenn og javnaðarhugsandi fólk meir og meir fylkt um at fremja brúks- og samvinnufelagstankan.

Her í Føroyum eru royndir gjørdar við samvinnu, men vóru raktar av óhappi. Tað eydnaðist tí tessverri ikki at fáa reiðiligt liv og gongd í. Men her er hent tað sama, sum hendi alla staðni, har samvinnan var roynd. Teir ymsu umstøðurnar vóru teim byrjandi so ólagaligar, at teir máttu lúta í fyrstu syftu. Men so skjótt sum samvinnuhugsjónin festi rotur í fólkinum, og menn gjørdist búinir til starvið, fór at bera til.

Tað er náttúrligt, at brúksfelags- og samvinnutankin skjóttast kom fyrri seg, har arbeiðaraflokkurin var fylktur í politisk ella rein arbeiðarafeløg.

Ein høvuðstreitin fyrri brúksfelogum er kontantur handil. Av tí at arbeiðslonin at kalla ongestaðni í Føroyum uttan í Tórshavn verður góldin kontant, men so gott sum einans í vorum, eru líkindi fyrri brúksfeløg, sum nú stendur, einans í Tórshavn. Hetta sýnir, hvussu ómetteliga tydingarmikið tað er fyrri Føroya fiskimann og arbeiðara, at framt verður javnaðarmanna uppskotið um at lóggeva, at arbeiðslonir megu verða góldnar kontant. Hetta er eitt livsmál, ikki minst í sambandi við brúks- og samvinnumálið.

Í Tórshavn eru nú í ár stovnað tvey brúksfeløg. Tað er at ynskja, at tað má eydnast hjá hesum felogum at sigra yvir byrjunnavensunum, ið ikki eru smár. Tað hevði kanska verið klókari at samlast um eitt feløg at byrja við, men Havnin er so mikið stór, at tvey brúksfeløg væl kunnu bera seg, um brúkararnar stýja feløgin við at gerast limir og keypa frá felogunum. Høvuðsvansin hjá hesum felogum kemur tí at liggja í einum møguligum breki í samvinnuhaganum hjá arbeiðarum og fiskarum og teirri keypandi fjóldini. Allir vit, sum eru samvinnuhugaðir, skylda hesum tydingarmikla máli at royna at mæla starvsbroðurum og systurum og øllum teim Havnar-brúkarum, ið vit kunna ávirka, at fylkjast um hesi feløg, ið hava møguleika at verða til mikið gagn og bata.

P. D.

Samvinnuleiðin.

I.

Verri kreppa, enn nú ræður í Danmark eins og yvir allan heim, ráddi í Danmark seinast, tá ið landbrúkið var at húsangangi tess vegna, at kornið at kalla ikki var seljandi. Men tá sýndi hin danski landmaðurin síni særligu evnir at lofta sær og landi sínum við at bróta nýggjar slóðir.

Áðalkraftin í framtakinum á teim nýggju leiðum fyrri landbúnaðinum var samvinna í framleiðslu og sølu. Tann kraft, ið sýndi seg í »Andelsbevægelsen», hjargaði ikki bert Danmark frá húsangangi til ríkidómi, men hevur gingið sína sigursgongd um allan heim.

Tess verri eru vit Føroyingar eftirbátur í hesum føri sum í so mongum. Okkara seinfori og ræðuliga afturbildslyndi hevur rubbað og bundið so fyrri, at enn so seint sum í 1932 ræður ein miðaldarlig skipan og hugsunarháttur her heima hjá okkum. Hetta treiski og ólíðiliga stóða yvir fyrri tí, sum er framtí og gror uttan fyrri landamark okkara er kortini ikki bert av tí illa, tí tað kann ikki noktast, at spilla er í mongum, ið er uppi í tí iltenska streyminum. Men so gott prógvar, at tað fólk, ið lesir seg inni, verður andaliga og fjøggarliga at stæða í vokstri og fara aftur á hondina. Tá so fólk, ið tvingað av teim ringu umstøðum, er við at vakna og lifa seg um, eru grannafólkini lopin langt framan og so væl at sær komin og dubbað til kappingar, at ilt verður at taka seg fram at standa javnbjóðis teim. Men tess longur hitt innisela við »mottoinum», »at best man vera sum er», ræður, tess slavnari og modnari verður luftin — og gróðurlíkindini fyrri framburði og bata fyrri fólk okkara verða at versna í hvørjum.

Her hjá okkum torvar av sonnum við Georg Brandes at rópa: Latíð hurðar og vindeygu upp, so hin slavnari og innstongda luftin sleppur út og frískt, lívgjandi lot við sól og hita sleppur inn. Henda tala Brandessar til Danir hevði andaliga merking. Hon hóskar tó ikki bert andaliga hjá okkum, men eisini og ikki minni fjøggarliga.

Vit megu venda okkara eygu og oyru út eftir — og lata okkara dyr upp fyrri tí, vit har siggja, kann hava gróðurlíkindi og verða okkum til bata. Men samstundis ræður um at vera varin og seta stongil á fyrri tí, sum vil týna og spilla okkum

sum Føroyingar og andaliga sunt fólk. Tí eins og tað er satt, at í hvørjum menniskja er nakað, sum er almenniskjaligt og felags fyrri øll, og sum eigir, um rætt skal vera, at draga menniskjuni saman til andaliga sum fjøggarliga samvinnu, so er tað ikki minni satt, at hvørt fólk hevur sítt særliga av landslag og livskorum skapta eyðkenni og liv, ið ikki kann verða týnt uttan samstundis at taka nakað av tí virðismiklasta úr lívi okkara.

P. D.

Hitler som Overpave.

Alle Tiders største Pralhals i tysk Politik.

Hitlers Kæmpehær er Pral og Opspind.

Hitler.

Vort tyske Partiorgan »Vorwärts» har taget sig paa at undersøge Grundlaget for Hitlers storpralende Tale om en Nazimach mod Berlin og er kommet til det Resultat, at der ialt omkring og i Berlin højest kan være ca. 5000 Hitler-Krigskarle, der i givet Fald intet virkeligt kan udrette mod Berlins 20,000 velbevæbnede Politibetjente.

I det hele synes de at bekræfte sig, at Hitler er en kæmpe-mæssig Pralhals, og at det kun er i hans Fantasi, at der bestaar en »Kæmpehær» paa 400,000 Mand der skulde understøtte ham, naar han ligervis som Mussolini, der marcherede til Rom, skulde marchere til Berlin i Spidsen for sine Tropper.

En Galning er han — en stor-skrædende, storhedsvanvittig Mand, der benyttes af Militar- og Junker-Reaktionen til at vildføre de Mellemlag i den tyske Befolkning, der i deres Nød klamrer sig til ethvert »Halmstraa» — og som indtil Kendsgerningerne kommer til at tale, lever i en Dromme- og Feber-Verden, hvor Svindleren og Pralhalsen Hitler er den store Afgud.

Hitler som Overpave.

Ungpige-Nazisterne beder til ham!

Berlin.

»Tägliche Rundschau» har offentliggjort nogle Betragtninger over den Afgudsdyrkelse, der indenfor det tyske nationalsocialistiske Parti finder Sted overfor Hitler. Forfatteren af Betragtningerne sætter sig selv paa et Standpunkt i Overensstemmelse med den tysk-evangeliske Kristendom og skriver bl. a.:

Hvad Graden af Forherligelsen angaar, da kan Hitler se foragteligt ned paa Paven i Rom. Man kan blot læse hans Rigsavis »Völkische Beobachter»: Dag for Dag hyldes han af Titusinder. Barnlig Uskyld overoser ham med Blomster. Selve Himlen giver »Hitler-Vejr». Hans Flyvemaskine trodser sig igennem de farligste Elementer. Hvert Numer bringer »Føreren» i nye Stillingen og Situationer. Salig den, som ser ham i Øjet! Med hans Navn ønsker man hver enkelt Person og hele Tyskland Lykke: »Heil Hitler!» Spædhorn vel-signer man med hans helliggende Navne. Ja, ved Husaltre med hans Billeder søger sarte Sjæle Syndsforladelse. Og i hans Blade læser man allerede om »vor Overste Førers» idet man bevidst benytter stort Bogstav.

Det vilde altsammen ikke have været muligt, hvis ikke Hitler selv forlangte at blive forgydet.

Det kristelige Sind, som vil give Gud alene Æren for alt, vender sig med Smerte og Afsky bort fra denne næsten antikristne Førerkultus, der snarere er hedensk.

I »Hitlerdommen» Bigstanke er et væsentligt Lighedspunkt med den romerske Kirke. Kun i denne Kirke som har været, som er og som vil være, mener de romersk-katolske at kunne finde Frelse for Menneskeheden, nu og evigt. Dens Centrum er Kristus og hans jordiske Stedfortræder Paven. Alle andre Foreteelser i Tiden, tilligemed Stat, Erhvervsliv og Kultur er denne Kirke- eller Rigs-tanke underordnet.

Ligeledes tror ogsaa Nationalsocialismen først at kunne finde sin næste Forekomst i det kommende »Tredie Rige». Det er Riget, som virkelig vil bringe »Friede og Brod for alle» — og Adolf Hitler er den store Messias i det opstaende Rige.

Men hvilken religiøs Inderlighed hans Masser tror paa hans Sendelse til hans kommende Rige, viser følgende Omdigtning af »Fadervors», et Ritual, som virkelig benyttes i de nazistiske Ungpige-grupper:

Adolf Hitler, du, som er vor store Forer,
Dit Navn faar Fjenderne til at bæve,
Komme dit Tredie Rige,
Din Vilje ske som eneste Lov paa Jorden.

Lad os daglig høre din Røst
Og byd os gennem dine Førere,
Som vi vil adlyde, om det saa gælder
Vort eget Liv!
Det lover vi!
Heil Hitler!

Vi synes, at overfor den Slags Foreteelser kan Theologerne lige saa godt melde Pas. Det, der tiltrænges, er nemlig Sindssyggeleger!

K.